

VIII. Специална програма на Европейския съюз за подпомагане на земеделието и селските райони (САПАРД)

1. Програмиране

Програма САПАРД е създадена от Европейския съюз, с цел улесняване изпълнението на законодателството на ЕС по отношение на Общата Селскостопанска Политика (ОСП) и свързаната с нея политика, прилагана в други области и решаване на приоритетни и специфични проблеми в процеса на устойчиво адаптиране на земеделския сектор и селските райони в страните –кандидатки.

Задължително условие за стартиране на специалната програма на ЕС за развитие на земеделието и селските райони САПАРД е приемането на Национален план за развитие на земеделието и селските райони.

Националният план за развитие на земеделието и селските райони (НПРЗСР) 2000-2006 на Република България беше одобрен единодушно на 13 септември 2000 г. на заседание на Комитета по управление към Европейската комисия и нотифициран от страните членки на 20 октомври 2000 год. С това на практика беше изпълнено първото задължително условие за стартиране на Програма САПАРД. На 18 декември 2000 г. беше подписано Многогодишното финансово споразумение между Република България и Комисията, а на 12 февруари 2001г. Годишното финансово споразумение. С акредитацията на ДФ "Земеделие" като Агенция по прилагане на Програма САПАРД на 15 май 2001 г. , България е първата страна, която получи правото да управлява финансови средства по САПАРД. С акредитацията България изпълни всички изисквания на ЕК и отговори на поставените условия за прилагане на програмата.

В рамките на проект на ФАР "Подобро представяне на мерките от НПРЗСР", са разработени секторни анализи, необходими за изпълнението на мерките за които ДФ"Земеделие" не е акредитиран. На базата на секторните анализи е извършена актуализация на Националния план, като едновременно с това ДФ"Земеделие" работи по подготовката на процедурите за прилагане на тези мерки. Изготвени са секторни анализи по следните мерки:

- Управление на водните ресурси – приключен е окончателния вариант, предстои обсъждане и приемане в работна група;
- Състояние на професионалното обучение в земеделието: обучаващи организации, потребности от обучение – изготвен е първият вариант на секторния анализ, предстои обсъждане в работна група;
- Състояние на рибарството и аквакултурите – изготвен е окончателен вариант, който е обсъден и приет на заседание на работната група;
- Развитие на селскостопански дейности, целящи опазването на околната среда – изготвен е проект за предложение за пилотни проекти;
- Създаване на организации на производителите – подготовка на примерни документи за създаване на организации на производителите, прегледано е законодателството, свързано с реда за признаване на групите производители;
- Техническа помощ – във връзка с новите изисквания на Европейската Комисия се подготвя ново представяне на мярката от НПРЗСР.

На 24 април 2002 г. на заседание на Комитета за земеделски структури и развитие на селските райони (СТАР) и с решение от 21 май 2002 бяха одобрени промените в НПРЗСР. Главните от тях включват промени в стартиралите вече 3 мерки и в предстоящите за акредитация нови мерки, а именно :

1.2.1 Пазари на производители и тържища;

1.4 Лесовъдство, залесяване на земеделски земи, инвестиции в горски стопанства, преработка и маркетинг на горски продукти;

1.5 Създаване на организации на производителите;

2.2 Обновяване и развитие на селата, опазване и съхраняване на селското наследство и културни традиции;

2.3 Развитие и подобряване на между селищната инфраструктура;

3.1 Подобряване на квалификацията чрез професионално обучение;

4.1 Техническа помощ.

Агенция САПАРД подготвя акредитацията на тези мерки, с цел тяхното стартиране до края на годината. В работни групи се подготвят наредбите свързани с прилагането им.

Създадени са работни групи за подготовка на наредбите за стартиране на следните мерки от НПРЗСР:

- Лесовъдство, залесяване на земеделски земи, инвестиции в горски стопанства, преработка и маркетинг на горски продукти;
- Обновяване и развитие на селата, опазване и съхраняване на селското наследство и културни традиции;
- Развитие и подобряване на междуселищната инфраструктура.

2. Наблюдение на програмата

Наблюдението на програмата се осъществява от Комитет по наблюдение на програма САПАРД, който извършва следното:

- проверка на резултатите от изпълнението на Програма САПАРД, като Комитетът обръща специално внимание на постигането на целите, поставени за различните мерки и използването на финансовите средства, предвидени за тях, както и за подмерките;
- разглежда междинната оценка, упомената в Член 10 на секция Б на Многогодишното финансово споразумение;
- обсъжда и одобрява годишните и окончателни доклади за изпълнението на Програма САПАРД преди изпращането им до Комисията;
- разглежда и одобрява при необходимост всяко отправено до Комисията на ЕС предложение за изменение на Програма САПАРД;
- предлага на Комисията на ЕС, чрез Управителния орган, всякакви промени или преразглеждане на Програма САПАРД, които биха улеснили постигането на целите;
- дава становище по даден въпрос, когато това се изисква от Програма САПАРД.

Проведени са 3 заседания на Комитета.

На първото заседание, проведено на 22 май 2001 г. бяха приети правила за работата му, както и критерии за избор и оценка на проекти и система от показатели за наблюдение и оценка на Програма САПАРД.

На второто заседание, проведено на 12 декември 2001 г. беше анализиран постигнатия напредък в прилагането на програмата от началото на нейното стартиране и бяха обсъдени предложения за промени в стартиралите мерки и предстоящите за акредитация.

На третото заседание на Комитета по наблюдение на програма САПАРД, което се проведе на 27-28 юни 2002 год., бяха обсъдени предложения за промени по последните две мерки - мярка 1.6 Управление на водните ресурси и мярка 1.3 Развитие на селскостопански дейности, целящи опазването на околната среда. Обсъдени бяха показатели за наблюдение по новите мерки, беше направен анализ на постигнатия напредък по прилагане на програмата и бяха взети мерки за създаване на по-добри предпоставки за усвояване на средствата.

3. Прилагане на програма САПАРД

Прилагането на програма САПАРД стартира успешно на 01.06.2001 г. с обнародването на трите наредби по Мярка 1.1. "Инвестиции в земеделски стопанства", Мярка 1.2. "Подобряване преработката и маркетинга на селскостопански и рибни продукти" и Мярка 2.1. "Развитие и разнообразяване на икономическите дейности, предоставяне на възможности за многостранни дейности и алтернативни доходи".

Одобрени проекти по програма САПАРД през 2001 г.

През 2001 г. бяха проведени пет комисии за избор на проекти по програмата. Общият брой на одобрените проекти е 50, като общият размер на инвестициите по тях е 43 403 354,45 лева, а размерът на финансовата помощ - 21 701 676,66 лева.

Разпределението по мерки е представено в таблица 1.1.

Таблица VIII.1

Одобрени проекти и обща сума на одобрените инвестиционни разходи през 2001 г.

Мярка	Брой одобрени проекти	Одобрени инвестиционни разходи (лева)	Субсидия(лева)
“Инвестиции в земеделски стопанства”	35	21 340 431,98	10 670 215,43
“Подобряване преработката и маркетинга на селскостопански и рибни продукти”	11	21 301 543,00	10 650 771,50
“Развитие и разнообразяване на икономическите дейности, предоставяне на възможности за многостранни дейности и алтернативни доходи”	4	761 379,47	380 689,73
Общо:	50	43 403 354,45	21 701 676,66

Изпълнени и финансирани проекти по програма САПАРД през 2001 г.

През 2001 г. бяха изпълнени и финансирани по програма САПАРД 9 проекта, предимно по мярка “Инвестиции в земеделски стопанства”. Общата стойност на реално извършените допустими разходи е 3 704 529,57 лева, а на изплатената финансова помощ - 1 852 264,28 лева.

Разпределението по мерки е представено в таблица 1.2.

Таблица VIII.2

Изпълнени проекти, обща сума на извършените допустими инвестиционни разходи и изплатени субсидии през 2001 г.

Мярка	Брой изпълнени проекти	Извършени допустими инвестиционни разходи – лв.	Субсидия (лева)
“Инвестиции в земеделски стопанства”	8	3 140 654,57	1 570 326,78
“Подобряване преработката и маркетинга на селскостопански и рибни продукти”	1	563 875,00	281 937,50
“Развитие и разнообразяване на икономическите дейности, предоставяне на	0	0	0

възможности за многостранни дейности и алтернативни доходи			
Общо:	9	3 704 529,57	1 852 264,28

Източник: САПАРД Агенция

Осемте изпълнени и финансирани проекта по мярка “Инвестиции в земеделски стопанства” са за закупуване на селскостопанска техника и инвентар. Проектът по мярка “Подобряване преработката и маркетинга на селскостопански и рибни продукти” е за закупуване на оборудване за преработка на плодове и зеленчуци.

Одобрени проекти по програма САПАРД през първото шестмесечие на 2002 г.

През първото шестмесечие на 2002 г. са проведени четири комисии за избор на проекти по програма САПАРД. Одобрени са 107 проекта на обща стойност 65 820 276,19 лева, като размерът на финансовата помощ е 32 913 445,61 лева. Темповете на усвояване на средствата през 2002 г. са значително ускорени – броят на сключените договори за подпомагане е повече от два пъти по-голям, а одобрените инвестиционни разходи, респ. финансова помощ - с 52% повече в сравнение със седемте месеца на прилагане на програмата през 2001 г.

Таблица VIII.3

Одобрени проекти и обща сума на одобрените инвестиционни разходи през I-то шестмесечие на 2002 г.

Мярка	Брой одобрени проекти	Одобрени инвестиционни разходи (лева)	Субсидия (лева)
“Инвестиции в земеделски стопанства”	81	33 903 123,22	16 954 869,18
“Подобряване преработката и маркетинга на селскостопански и рибни продукти”	20	30 528 680,46	15 264 340,20
“Развитие и разнообразяване на икономическите дейности, предоставяне на възможности за многостранни дейности и алтернативни доходи”	6	1 388 472,51	694 236,23
Общо:	107	65 820 276,19	32 913 445,61

Източник: САПАРД Агенция

Изпълнени и финансирани проекти по програма САПАРД през първото шестмесечие на 2002 г.

През първото шестмесечие на 2002 г. са изпълнени 20 проекта по програма САПАРД. Общата стойност на реално извършените допустими разходи е 13 011 518,97 лева, а на изплатената финансова помощ - 6 505 759,48 лева, т.е. наблюдава се ръст на плащанията от 251% спрямо 2001 г.

Разпределението по мерки е представено в Таблица VIII.4.

Таблица VIII.4

Изпълнени проекти, обща сума на извършените допустими инвестиционни разходи и изплатени субсидии през I-то шестмесечие на 2002 г.

Мярка	Брой изпълнени проекти	Извършени допустими инвестиционни разходи (лева)	(Субсидия) (лева)
"Инвестиции в земеделски стопанства"	15	8 634 735,73	4 317 367,87
"Подобряване преработката и маркетинга на селскостопански и рибни продукти"	2	3 709 131,79	1 854 565,89
"Развитие и разнообразяване на икономическите дейности, предоставяне на възможности за многостранни дейности и алтернативни доходи"	3	667 651,45	333 825,72
Общо:	20	13 011 518,97	6 505 759,48

Източник: САПАРД Агенция

С цел създаване на предпоставки за усвояване на средствата по програма САПАРД, Министерът на земеделието и горите и изпълнителният директор на ДФ "Земеделие" подписаха през месец март 2002 г. меморандум за разбирателство за съвместна дейност по реализирането на програмата с над 20 банки. Последните заседания на Комисията за избор на проекти показват по-позитивно отношение на банките към проекти, кандидатстващи по програмата. Само на последните две заседания през месец април и май одобрените проекти са 72.

На 19 февруари 2002 год. беше подписано Годишното финансово споразумение за 2001г., съгласно което на България се предоставя субсидия от страна на ЕК в размер на 54 093 686 Евро.

4. Правна рамка

Подготовката за усвояване на средствата по САПАРД включва създаване на необходимата правна рамка. В периода юни 2000 г. – юли 2002г. са издадени следните нормативни документи:

- Закон за ратифициране на многогодишното финансово споразумение 2000-2006г. между Европейската общност и Република България по Специалната пред-присъединителна програма на Европейския съюз за развитие на земеделието и селските райони в Република България, (приет от Народното събрание на 9 февруари 2001г.) (ДВ. бр. 17 от 23 февруари 2001г.);
- Закон за ратифициране на Годишното финансово споразумение за 2001 г. между Европейската комисия от страна на Европейската общност и Република България по програмата САПАРД (Специална присъединителна програма за развитие на земеделието и селските райони в Република България)(ДВ. бр. 66 от 09.07.2002 г.);
- Наредба № 1 от 20.02.2002г. за реда за акредитация на САПАРД агенция по Специалната предприсъединителна програма за развитие на земеделието и селските райони в Република България /ДВ бр. 23 от 01.03.2002г./;
- Наредба № 14 от 18 май 2001 на МЗГ за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна помощ за инвестиции в земеделски стопанства по Специалната пред-присъединителна програма на Европейския съюз за развитие на земеделието и селските райони в Република България (САПАРД) (ДВ № 50 от 1 юни 2001г.);
- Наредба № 15 от 18 май 2001г. на МЗГ за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна помощ за развитие и диферсификация на икономическите дейности и създаване на възможности за многостранни дейности и алтернативни доходи по Специалната пред-присъединителна програма на Европейския съюз за развитие на земеделието и селските райони в Република България (САПАРД)(ДВ № 50 от 1 юни 2001г.);
- Наредба № 16 от 18 май 200г. на МЗГ за условията и реда за предоставяне на безвъзмездна помощ по САПАРД за подобряване преработването и маркетинга на селскостопански и рибни продукти по Специалната пред-присъединителна програма на Европейския съюз за развитие на земеделието и селските райони в Република България (САПАРД)(ДВ № 50 от 1 юни 2001г.);

- Наредба № 21 от 4 юли 2001 г. на МЗГ за условията и реда за признаване на организации на производители на земеделски продукти (ДВ №65 от 24 юли 2001 г.) (изм. и доп. ДВ бр. 36/09.04.2002г.);
- Наредба № 23 от 5 юли 2001 г. на МЗГ за условията и реда за признаване на организации на тютюнопроизводители (ДВ №69 от 7 август 2001 г.) (изм. и доп. ДВ бр. 36/09.04.2002г.) (изм. и доп. ДВ бр. 36/09.04.2002г.);
- Наредба № 24 от 5 юли 2001 г. на МЗГ за условията и реда за признаване на организации на производители на плодове и зеленчуци (ДВ №69 от 7 август 2001 г.) (изм. и доп. ДВ бр. 36/09.04.2002г.);
- Наредба № 22 от 4 юли 2001 г. на МЗГ за биологично производство на растения, растителни продукти и храни от растителен произход и неговото означаване върху тях (ДВ №68 от 3 август 2001 г.).

5. Публичност и информиране по програма САПАРД

През 2001 г. продължи информационната кампания на Министерството на земеделието и горите, съвместно с Агенция САПАРД. През месец февруари 2002 год. беше проведен цикъл от предавания по радио и телевизия, с цел детайлно разясняване на изискванията към документите за кандидатстване по стартиралите мерки. Системно се работи по изграждане на административен капацитет на областно ниво – за по-добрата подготовка на служителите в областните дирекции на ДФ "Земеделие" бяха проведени практически семинари. Конкретни срещи за разясняване на възможностите за подпомагане по отделните сектори бяха проведени на регионално ниво – сектор производство на мляко и месо. За разясняване на мярката "Създаване на организации на производители" бяха проведени 7 семинара в градовете – Варна, Пловдив, Сливен, Хасково, Враца, Плевен и София, на които бяха раздадени помощни материали значително улесняващи работата по регистрация и признаване на организация на производители.

През месец март 2002 год. стартираха и семинари, с участие на представители на общините за запознаване с възможностите за подпомагане по новите 6 мерки, чиято акредитация предстои до края на годината, като особен акцент бе поставен на възможностите за подпомагане на общините при подобряване на тяхната инфраструктура.